

להלכה, כתבו הפוסקים האחרונים: די באכילת כזית בין הכל [שלא מצאנו בפירוש בין הראשונים מי שמצריך שיהא באכילתו כזית דגן, אלא בראב"ד בלבד]. וכתבו אחרונים שבחיטים ובאורז מועיל גם כשאין כזית דגן מעורב בכדי פרס [וכשיטת הרמב"ן הנ"ל]. ויש אומרים שצריך שיהא כזית דגן מעורב בכדי פרס [כשיטת הר"ח ועוד]. ולכתחילה נכון להחמיר בשל תורה כסברא זו, ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא ראשונה (משנ"ב תג סק"ד).

וכל זה בחיטים ובאורז כאמור, אבל בשאר תערובות כגון חיטין ודוחן, או שעורים ואורז – יש אומרים שצריך דוקא כזית דגן בתוך פרס, ויש מחמירים שאין יוצא ידי חובתו אלא אם הדגן מרובה מן האורז או הדוחן, שאז האורז בטל ברוב. ולכתחילה נכון להחמיר כסברא אחרונה (משנ"ב שם). ובספר שערי ישר (ג,טז) צדד בזה להחמיר (עפ"י שיטת הראב"ד. וכתב ש"ח דעת הר"ן וכ"מ בשו"ע ובהגר"א (רח) לענין ברכה אחרונה) שגם אם יהא רוב דגן אין די באכילת כזית מהכל, שהקטנית לא נהפכה להיות כדגן, אלא צריך שיהא באכילתו כזית מן הדגן, ותלה הדבר במחלוקת רש"י ותוס' שבסוגיא.

(ע"ב) 'אלא מין בשאינו מינו בטעמא, מין במינו ברובא' – כך מסקנת הסוגיא וכך אמר רבא (להלן ע"ט), שתערובת מין בשאינו מינו, אם יש בנותן טעם, אינו בטל כלל, ואם יש בו כזית בכדי אכילת פרס – לוקין עליו [ולדעת הר"ש (טבול-יום ב) גם כאשר כזית מן האיסור נתערב בכמות גדולה יותר מ'אכילת פרס', ויש בו ליתן טעם – אם אכל מהר כך שבמשך זמן 'אכילת פרס' אכל כזית מן האיסור – לוקה. ואין כן דעת הרמב"ם, כדלהלן].

וגם לשיטת הראשונים ש'טעם כעיקר' אינו מן התורה (רש"י, רמב"ן – חולין צה-צט) – זהו בטעם בלבד ללא ממשות, כגון שהאיסור בושל בהתר ונתן בו טעם ואחר כך הוצא ממנו, אבל בטעמו וממשו – אסור מדאורייתא. ובכזית בכדי אכילת פרס – לוקין עליו, כמבואר כאן.

וכמו כן לשיטת ר"י מאורליינש (המובא בתוס' להלן ע"ט. ועוד) ש'טעם כעיקר' – באיסור עשה, זהו בטעם ללא ממשות, אבל כשממשות האיסור מעורבת – לוקין מן התורה (וכמימרא דר' יוחנן בע"ז סו).

ואולם מדברי הרמב"ם (מאכלות אסורות טו) נראה שגם בתערובת של ממשות, כל שאין בה כזית איסור בכדי אכילת פרס [שהוא זית בשלש ביצים לשיטת הרמב"ם] – בטלה מהתורה. ואם יש כדי אכילת פרס – לוקין. ואולם בקדשים אפילו בפחות מכן לוקין, שבהם 'התר מצטרף לאיסור' (עפ"י חזו"א טבול יום ג. וכן צידד בקה"י בהוספות לזבחים ה,י. וע' גם באחיעזר ח"ב י,יא; קובץ שעורים פסחים קנז).

א. החזו"א תמה על תמיהתו של רעק"א בגליון הש"ס, הלא הר"י מאורליינש לא דיבר כשממשות האיסור מעורבת. ואולם רעק"א הבין שלהר"י מאורליינש אף בממשות של האיסור אינו אלא 'עשה'. וכן נקט החות-דעת ועוד, וכתבו שכן משמע בתוס' – ע' בשו"ת אחיעזר ח"ב י,יא.

ב. בעיקר מחלוקת הראשונים אם 'טעם כעיקר' דאורייתא או דרבנן – מבואר בשו"ע (צה,ב) שנקט לעיקר כאומרים טכ"ע דאורייתא (כשיטת ר"ת ועוד מבעלי התוס', ראב"ד רו"ה רשב"א, בעל האשכול, הרוקח המאירי ועוד, ודלא כמשמעות הרמב"ם, רש"י רמב"ן וריטב"א). ויש שכתבו להלכה לצרף את השיטות הסוברות טכ"ע דרבנן, לעשותם סניף להקל בספקות. וע"ע במובא ביוסף דעת ע"ז סו-סח.

דף עט

'אביי אמר: לא קשיא, הא דידיה הא דרביה... רבא אמר: בדלי שתוכו טהור...' – ע' במצוין בסוטה ה שדרכו של אביי בכ"מ לישב הסתירות באוקימתא, לעומת דרכו של רבא ליישב בהעמדת מחלוקת תנאים. והנה לפנינו יוצא מן הכלל הוה.

'... ואמור רבנן ברובא... מין במינו – ברובא' – היינו מדין תורה. אבל מדרבנן החמירו להצריך ששים בהתר כנגד האיסור, כמו מין בשאינו מינו [וכדברי רבא עצמו – בחולין צו:]. [עפ"י רי"ד. ולשון 'אמור רבנן' מצאנוה על דין תורה, וכפי שהעיר ב'הר צבי].

נמנע הרי"ד מלפרש על תערובת יבש ביבש, שדין ביטולה ברוב בין מן התורה בין מדרבנן (כמבואר בשו"ע יו"ד קט, א) – כנראה משום שפשט הדברים משמע שרבה מדבר באותו סוג תערובת שפעמים דינה בטעמא פעמים בחזותא ופעמים ברובא, וזה אין שייך אלא בלח בלח.

ולפי"ז היה נוח יותר לפרש [הגם שאינו מוכרח] 'היכא דאיכא חזותא במראה' – בתערובת איסור אכילה בהתר, באותו ענין של 'בטעמא ו'ברובא'. ויצא לפי זה שאע"פ שמין במינו בטל ברוב מן התורה, אם שינה את מראה התערובת – לא בטל. אבל רש"י לא כתב כן ופרש שמדובר על דברים התלויים במראה. וכבר העיר על כך בשפת אמת שנראה מרש"י שבתערובת איסורים אין המראה קובע כלל. וכתב שאין מרש"י קושיא על מה שכתב הרמ"א (בתורת חטאת ע"ד, וכו"ה ביו"ד קב, א) להחמיר בשינוי מראה – כי דבריו שם מדרבנן, ואפשר שגם רש"י מודה לזה. ואולם כתב השפ"א שלולא פרש"י היה ניתן לפרש שגם מן התורה אינו בטל כל שינה את המראה. (וכן ראיתי מובא בשם הפמ"ג. ול"מ מקומנו). וכבר נחלקו דעות האחרונים בדבר, האם איסורי אכילה שניכרת תערובתם עפ"י המראה אוסרים [עכ"פ בדברים העשויים למראה] אם לאו. ע"ע בפוסקים יו"ד קב, א; מנחת כהן ספר התערוכות ג; טהרת הקדש מנחות כב.

'מאן שמעת ליה דאמר אין מצות מבטלות זו את זו – הלל היא, דתניא אמרו עליו על הלל הזקן שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר על מצות ומררים יאכלוהו – אע"פ שלמד כן מן הכתוב, ומה ראייה שסובר בעלמא מצוות אינן מבטלות זו את זו (וכן הקשו התוס' בפסחים קטו. ד"ה אלא. ע"ש מה שתרצו) – יש לפרש, אילו היה סובר מצוות מבטלות זו את זו, היה צריך לאכול שוב מצה ומרור בפני עצמם, בנוסף לכריכתם עם הפסת, כדי לקיים הכתוב על מצות ומררים יאכלוהו וגם לקיים מצות מצה ומרור – ומכך שלא עשה כן (שכן משמע שלא אכל מצה אחרת), הרי שסובר שמצוות אין מבטלות זו את זו (עפ"י שפת אמת. וע"ש הסבר נוסף. וע' בשו"ת חת"ס או"ח קמ).

(ע"ב) 'פשתן שטוואתו נדה – מסיטו טהור. ואם היה לח – מסיטו טמא'. לצורך טוויית חוט הפשתן היו צריכים ליתנו בפה תדיר כדי ללחלוהו ברוק, כמבואר במסכת כתובות (סא): 'אינו כופה לעשות בפשתן – מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתים'.

'אמר רב זביד: בגזרין גזרה במקדש... רב פפא אמר...' – והדם הפסול המעורב, יינתן על המזבח כמים בעלמא. [וכתבו התוס' שבזה אומרים 'רואין כאילו הוא מים' אף לדעת חכמים החולקים באברי חטאת – כיון שמדובר בפסולים ואינם ראויים כלל למזבח].

ואע"פ שבתערובת בעלי מומין ורובע ונרבע אין מעלים אותם למזבח כעצים אף לדעת רבי אליעזר [כמבואר במשנה לעיל עז: שרק משום שקרב ראשו של האחד התיר ר"א], והטעם משום דמאיסי (כדלעיל עז: ולהלן פא.). – צריך לומר שאין מדובר כאן באותם פסולים (עפ"י רש"ש לעיל עח).

הרי"ד במשנה פרש 'פסולין' – כגון הנשחט חוץ לזמנו. אך רש"י במשנה כתב גם רובע ונרבע, כפי שהעיר הרש"ש. ואין לומר דטעמא ד'מאיסי' אינו אמור בדם אלא בהמה עצמה, שהרי במשנה בסמוך משמע שמודה ר"א בדם בע"מ שאין אומרים רואים כאילו הוא מים, והטעם משום דמאיסי (ע"ש בשטמ"ק). וצ"ע.

ליקוטים מפוסקים אחרונים

הנה לקט מועט של דינים וכללים בענין תערובת איסורים ופליגא דרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: כשם שאין מצוות מבטלות זו את זו כך אין איסורין מבטלין זו את זו – משמע, גם איסור קל שנתערב בחמור ממנו, כגון נידון דידן; נותר שהוא בחיוב כרת לאוכלו, שנתערב בטמא שאינו בכרת. והוא הדין באיסור שלוקין עליו עם איסור שאין לוקין – אין מבטל זה את זה (עפ"י זכר יצחק ז"ה וכו').

לענין הלכה; הרמב"ם (פסולי המוקדשין יח, כ) נקט כר' אלעזר שאין איסורים מבטלים זה את זה. ואולם מדברי בה"ג (הל' דם) הרא"ש (בתשובה כ, ב) והטור והשו"ע (י"ד צח, ט ובב"י) נראה שפסקו כריש לקיש שאיסורין מבטלין זה את זה. (וע"ע בבית הלוי ח"ב לד, ח). וצ"ע בתורת הקדשים להח"ח ז"ל שהביא להלכה רק את דעת הרמב"ם, שפיגול ונותר שערבן – חייב. ולכאורה שנוי הדבר במחלוקת הפוסקים, כאמור.

שלשה איסורים שונים שנתערבו זה בזה, בכמויות שוות, יבש ביבש – אסורה התערובת באכילה דבר תורה, אלא שאין לוקין (ע' ב"י ב"ח ודרישה י"ד צח). ונראה שהוא הדין בכזית של איסור שנתערב עם כזית של איסור אחר ועוד כזית החר – אסורים באכילה מן התורה, דלא כמו שכתב בספר חות דעת (אחיעזר ח"ב י, ז). ודעת החות-דעת (י"ד צח סק"ח) שמן התורה שני איסורים מבטלים זה את זה ואינם אסורים אלא מדרבנן.

שני איסורים שטעמם שונה זה מזה, שנתערבו [לח בלח] עם חמשים ותשעה חלקי החר – כל איסור מצטרף עם חלקי ההתר ומשלימו לששים כדי לבטל את חבירו, שהרי אין טעמו של אחד מהם מורגש בתערובת (עפ"י שו"ת הרא"ש כ, ב; טושו"ע י"ד סוסי" צח). הדגול-מרבבה פקפק לומר שאם נפלו האיסורים בבת אחת – אין האחד מעלה את חברו. וע' בערוך השלחן שם סעיף עט שתמה על דבריו.

יש אומרים שדין זה נכון אף לדעת האומר אין איסורים מבטלים זה את זה (רבי אלעזר), כיון שטעם כל איסור ואיסור בטל בששים שכנגדו. ולא נחלקו בגמרא אלא בתערובת יבש ביבש (עפ"י כרתי צח סק"כד; פמ"ג שער התערובת ה, ג ועוד). ויש חולקים (עפ"י מנחת יעקב פה, מא). ואפילו שניהם מ'לאו' אחד, כיון שאינם שוים בטעמם והרי כל אחד לבדו אינו נותן טעם בתערובת – הכל מותר כמו שכתב ב'איסור והיתר'.

תבלינים ודומיהן שאין טעמם שוה אבל ע"י שניהם מורגש התיבול; לדעת התוס' אין מצטרפין לאסור אלא אם שניהם מיני מתיקה וכיוצא בזה. וכן נראה בדעת הראב"ד. ולהרמב"ם מצטרפין לאסור אם יש להם שם כללי משותף [או אף צריך שיהו שוים בשמם שיחשבו 'מין במינו']. וכן הדין ב'לאוין' שונים שיש להם 'לאו' כללי המצרפן, כפיגול ונותר (עפ"י אחיעזר ח"ב סי' י אותיות כ ד ה ו י. ואולם דעת כמה אחרונים שבאיסור אחד אפילו טעמם שונה – אין החתיכות מצטרפות לבטל זו את זו).

איסורים שונים השוים בטעמם; אם יש להם שם משותף – מצטרפים לאסור את ההתר בנתינת טעם, ואם אינם שוים בשמם משמע מדברי הראשונים שאין לאסור (אחיעזר ח"ב י, ט).

ודעת החו"ד (סק"ט) שבטעמים שונים, אין איסור אחד מצטרף לבטל את חברו, שהרי טעמים מורגש בתערובת. ואולם יש אומרים שאם ההתר היה ממינם, כיון שמדין תורה בטל ברוב ורק חכמים גורו אטו אינו מינו – לא החמירו חכמים באופן זה (עפ"י תבואות שור סק"ו). ויש חולקים (עפמ"ג).

שני מינים של איסור אחד אינם מצטרפים לאסור תערובתן אלא אם כן שוים בשמם [ולאביי – בטעמים]
(שם י"ג. וע"ש באות ג).

שני מיני תבלין של איסור שאין בכל אחד כדי לתבל, ונתערבו שניהם עם התר; אם טעמים זהה, כגון ששניהם מיני מתיקה – אוסרים התערובת. ואם לאו, הגם שהתיבול מורגש, יש לומר שתלוי הדבר במחלוקת הראשונים (שם). וע"ע בקהילות יעקב בהוספות לזבחים ב ד"ה וראיתי).

דף פ

'אמר לו רבי אליעזר: הרי הוא עובר על בל תגרע. אמר לו רבי יהושע: הרי הוא עובר על בל תוסיף. אמר לו רבי אליעזר: לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו' – מדברי הרמב"ן (בספרו מלחמות ה' ר"ה כח) נראה שלדעת ר' יהושע, קיים איסור בל תוסיף אע"פ שאינו מכוין בהוספתו במתן הדם לשם מצוה.

ואף על פי שאמרו שלדעת האומר 'מצוות צריכות כוונה' אין איסור בל תוסיף כל שאינו מכוין לשם מצוה [כי גם אילו היה עושה כן בהכשר אין זו מצוה כשרה שהרי החסיר הכוונה] – שונה הדבר לענין קדשים מפני שאינם צריכים כוונת מצוה [שאינן פסול אלא 'מתעסק' בקדשים וצריך שיכוין לשם שחיטה, אבל לאו דוקא לשם כוונת מצוה שחיטת קדשים], ולכן גם אם נתן התוספת כדי לצאת מן הספק ולא לשם מצוה – עובר משום בל תוסיף.

ואילו רבי אליעזר סבר שגם בקדשים, כל שאינו מכוין לשם מצוה – אין בל תוסיף. וכיון שכן הרי אדרבה, אם לא יתן הדם שיכול לתת – הריהו מגרע ממצותו ועובר על בל תגרע. [ולר' יהושע – להפך, כיון שאסור לו לתת ארבע, אין זה בל תגרע אם נתן אחד בלבד, וזהו שאמר: 'לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא לבדו'. כן נראה לפרש. ובוה מתישב מה שהעירו המפרשים, היות ואין בל תוסיף ואין בל תגרע, מדוע לא יתן ארבע ויקיים המצוה – ע' בשפת-אמת ובחדושים-ובאורים].

ובשם הגר"ח (בכתבים שעל הש"ס) מבואר שאף בקדשים שאינם צריכים כוונה, כל שאינו מכוין לא עבר, למ"ד מצוות צריכות כוונה. ור' יהושע סובר מצוות אינן צריכות כוונה, ולכן לדעתו עובר בבל תוסיף. וכן הוכיחו מלשון הראב"ד (בהשגותיו על המאור שלהי פסחים), שגם בקדשים תלוי הדבר במחלוקת אם מצוות צריכות כוונה אם לאו.

ופרש הגר"ח טעם הדבר; שאע"פ שקדשים אינם צריכים כוונת מצוה, זהו משום שהמצוה מתקיימת מאליה בעצם העובדה שהקרבת כשר. אך זה אמור רק כשבאמת המצוה מתקיימת, אבל כשאנו דנים כלפי איסור בל תוסיף באופן שאין כאן קיום מצוה באמת, שוב אין כאן כלל מעשה מצוה, שהרי לא כיוון לשם מצוה. והרי זה דומה למצוות הצריכות כוונה (למ"ד) שאם הוסיף ללא כוונה – לא עבר על בל תוסיף.

– לכאורה נראה שזה שאמרו 'לא נאמר בל תוסיף / בל תגרע אלא כשהוא לעצמו', הכוונה היא

לפרש"י, לרבי יהודה כשר לטובלו אפילו הכלי מלא בהם, שרואים אותם כאילו היו מים ממש. ולחכמים החולקים על סברת 'רואין' – פסול, כל שמראהין ניכר וכ"ג).
לפרוש התוס', לר' יהודה רואין כאילו היה יין אדום, כי מ"ר אינם נחשבים כמין המים. ולת"ק תלוי אם מראהם ניכר בכלי – פסול, ואם לאו – כשר.
מי חטאת – כל שהמים הרגילים מרובים ממני החטאת – כשר. אך לדעת הסובר מין במינו אינו בטל – אין כשר אפילו הם מועטים (ואין מועיילה השקתם למי המקוה, משום חשיבותם או משום שאין זריעה להקדש. ערש"י ותוס'). ורק בכלי שנמא גבו ולא תוכו (בטומאת משקין מדרבנן), כיון שרבו המים הרגילים – כשר (רבא).
בתוס' משמע שלתנא דמתניתין אין להכשיר ברוב מי חטאת אלא רואים כאילו היה יין אדום, וכל שיש בהם שיעור שהיה ניכר בכלי – פסול לטבול.

דף עט

קכה. א. מהו דין טומאתו של עביט מי רגלים של זב?
ב. המסיט פשתן שטוואתו נדה – האם נטמא בכך?

א. עביט של חרס הבלוע במי רגלים של הזב, חרסיו מטמאים במשא. נתן בהם מים שלש פעמים – טהור, שכבר נפלטו המ"ר. נשתמש בו אדם אחר ללא נתינת מים – לדברי תנא קמא [שהוא רבי יהודה]: טמא אפילו נשתמש בו הרבה, שסובר מין במינו לא בטל. רבי אליעזר בן יעקב מטהר לאחר שלש פעמים של שימוש.
וכן הלכה, שמשנת ראב"י קב ונקי. ומכאן ראייה לר"ת שמין במינו – בטל (תוס'. וכ"פ הרמב"ם).
ודעת רש"י להלכה שמין במינו אינו בטל.

ב. פשתן שטוואתו נדה – המסיט טהור, שהרוק אינו מטמא כשהוא יבש. ואם היה לח – טמא. נתנוהו במים ורבו עליו – לדעת חכמים טהור ולר"י טמא (עפ"י התוס'), ואפילו נתנו בו מים כמה פעמים – לפי שהרוק חודר היטב בפשתן וקשה לצאת, לפיכך אינו נפלט בנתינת מים ג' פעמים [בניגוד למי רגלים שבחרס הנ"ל].

קכו. דם פסולים או דם התמצית שנתערב בדם זבח כשר – האם זורקים את הדם על המזבח?

דם פסולים ודם התמצית שנתערבו בדם; אפילו יש בדם הכשר כדי לבטלם – יישפך לאמה, גזרת חכמים היא (אטו תערובת שאין בה כשיעור ביטול, או שמא יששירו זריקת דם פסולים ודם התמצית בפני עצמם. ערש"י ותוס'). לדברי רבי אליעזר כהסבר רב זביד, שניהם ייזרקו על המזבח, שלא גזרו חכמים לפסול קדשים. ולהסבר רב פפא, בדם התמצית כשר (שאינו מצוי שיהא רבה על דם הנפש, לפיכך לא גזרו בו), ובדם פסולים – פסול מגזרה דרבנן.
לדברי הכל אם לא נמלך ונתן – כשר (כאשר יש שיעור בדם הכשר שאינו בטל, כגון כדי שיהא ניכר במים לת"ק) או כשהוא רוב (למאן דלית ליה 'רואין'). ולרבי יהודה די אפילו במשהו דם כשר, שמין במינו לא בטיל. (ואפשר שלר"י כשר אפילו לכתחילה לזרוק. עתוס').

דפים עט – פא

קכז. מה דין התערובות דלהלן, כשנתערב דם בדם באותה כוס או כשנתערבה כוס בכוסות:

- א. קרבנות תמימים ובעלי מומים.
- ב. הניתנים למעלה והניתנים למטה. [מה הדין כאשר לא נמלך, ונתן למעלה או למטה?].
- ג. הניתנים במתנה אחת בנייתנים במתנה אחת.
- ד. מתן ארבע במתן ארבע.
- ה. מתן ארבע במתנה אחת.

א. נתערב דם תמימים בדם בעלי מומין באותו כלי – יישפך לאמה משום גזירה [ובדיעבד כשר כל שלא נתבטל הדם הכשר בדם הפסול, כמבואר לעיל]. כן סתמה משנתנו. ולדברי רבי יהודה, לרבי אליעזר – ייקרב, ורואה אני את הדם הפסול כאילו הוא מים.

כוס בכוסות – לדברי רבי אליעזר: אם קרב כוס אחד, ייקרבו כל הכוסות, ובלבד שיתנם שנים שנים ולא אחד אחד (רבי אלעזר). ולר' יהודה, סובר ר"א שיקרבו אפילו לא קרב אחד מהן, ורואה אני הדם הפסול כאילו הוא מים.

ב. ניתנים למעלה בנייתנים למטה, דם בדם; לדברי רבי אליעזר יתן בתחילה למעלה ורואה אני את התחתונים שנתנם שם, כאילו הן מים. ויחזור ויתן למטה. לריש לקיש ולרבא בשיטת ר' אליעזר – עלו לו הן העליונים הן התחתונים, מפני ש'יש בילה' בתערובת משקיין והרי נתן מדם שניהם למעלה ולמטה. ואילו לרב אשי בשיטת ר' אליעזר אין בילה ולא עלו לו העליונים אלא כשיש (מחצה או) רוב מהם, ונתן כדי שיעור התחתונים ועוד משהו למעלה. וכן להפך, תחתונים לא עלו לו אלא כשהם רוב, ונתן למטה (ועתו' ומפרשים) כשיעור עליונים ועוד, שרק אז ודאי נתן גם במקומו.

נתערבה כוס בכוסות – יתן מכל כוס למעלה ולמטה, ורואה אני את הדם האחר כאילו הוא מים. חכמים חולקים על רבי אליעזר וסוברים שבכל אופן יישפך לאמה. ולדברי רבי יהודה מודים חכמים בזה לסברת 'רואין', ויעשה כלשיטת ר' אליעזר.

נתן למטה בלא שנמלך – לר"א: יחזור ויתן למעלה (ושוב יתן למטה, לשם שפיכת שירים. תוס') ויצא ידי עליונים (לרב אשי). ולר"ל ורבא – אף ידי תחתונים וכנ"ל. לחכמים – ישפך לאמה. נתן למעלה בלא להמלך – יתן עתה למטה ועלו לו עליונים ותחתונים בין לחכמים בין לר"א, מלבד לדעת רב אשי אליבא דר' אליעזר ש'אין בילה' – לא עלו לו אלא כאשר אחד מהם מרובה, ונתן כשיעור הדם האחר המועט ועוד, כנ"ל.

ולרב יוסף ורבי יוחנן (רבי אלעזר) (פא), אין לתת לכתחילה למטה לדעת חכמים, כי לדעתם מקום מתן דם העולה אינו מקום השירים הלכך אין לשנות מקום דם קרבן זה כדי לתקן קרבן אחר.

ג. נתערבו דמי קרבן של מתנה אחת בדמי קרבן אחר שמתנתו אחת – ינתנו במתנה אחת. בכוסות נפרדים – ינתן מכל כוס מתנה אחת. ולדעת הסובר 'אין בילה' (רב אשי בשיטת ר' אליעזר), אף בתערובת שבאותה כוס צריך לתת באופן שיצא מן הספק, שודאי דמי שניהם ניתנו על המזבח. דנו התוס' אם יכול לתת את כל הדם המערב במתנה אחת.

ד. מתן ארבע במתן ארבע – ייתנו במתן ארבע. בכוסות נפרדים – יתן מתן ארבע מכל כוס. ולדעת הסובר 'אין בילה' – גם בכוס אחת צריך לתת שיעור שיצא מן הספק, שבודאי ניתן מכולם.

ה. מתן ארבע במתנה אחת – לר' אליעזר: יתנו במתן ארבע. והעודף – רואין כאילו הוא מים. לר' יהושע: יתן מתנה אחת בלבד וכשר – בין בכוס אחת בין בכוסות נפרדות. ולדעת האומר 'אין בילה', צריך לתת באופן שיצא מן הספק, שודאי ניתן מדמי כולן, וכנ"ל.

משמע מתוך הסוגיא שאם נתערב בכדי מתנה אחת במתן ארבע, אף לרבי יהושע יתן ארבע, שאין כאן בל תוסיף מפני שאין בתערובת אלא בכדי מתנה אחת. ובתוס' מבואר שזה רק למאן דאמר אין בילה, ומשום שאפשר שנותן מדם מתנה אחת לבדו, הלכך מפני הספק אין לחוש משום בל תוסיף, אבל למ"ד יש בילה אסור.

דף פ

קכח. מי חטאת שנתערב בהם מעט מים רגילים – האם כשרים להזאה, וכיצד?

מים שנפלו למי חטאת המקודשים, מן התורה בטל המיעוט ברוב וכשר, אלא שהחמירו חכמים במי חטאת שאין המיעוט בטל (תוס'. ולר' יהודה, מין במינו אינו בטל) שאין המיעוט בטל.

ואולם לדעת הסובר הזאה צריכה שיעור ויש בילה יש לומר שמהתורה פסול כיון שבכל הזאה מעורבים מים פסולים וא"כ חסר שיעור הזאה, ואין המיעוט משלים לשיעור הרוב (קין אורה).

לדברי חכמים נפסלו המים, כי סוברים הזאה צריכה שיעור ושמא בהזאתו נחסר שיעור מי החטאת. ולדעתם שתי הזאות אינן מצטרפות להשלים שיעור הזאה. רבי אליעזר אומר: יזה שתי הזאות.

ושלש דעות בהסבר שיטת ר' אליעזר; –

ריש לקיש; ר"א סובר יש בילה במשקין והזאה צריכה שיעור מסוים (ולא נתפרש מהו. תו"י יומא) ושתי הזאות מצטרפות להשלים שיעור הזאה, הלכך אם נתערבו מחצה מי חטאת (וכ"ש רוב. רש"י) עם מים אחרים – ניתן שתי הזאות, שבודאי בין הכל יש שיעור הזאה. ואם יש רוב ממים אחרים – אפשר שפסול (חזו"א).

רבא; הזאה אינה צריכה שיעור ויש בילה במשקין, ומן הדין היה די בהזאה אחת, שודאי יש בה טיפת מי חטאת – אלא שקנסו חכמים שלא יהנה מן התוספת, והצריכוהו להוות עוד.

רב אשי; סובר ר' אליעזר 'אין בילה' ולעולם יש לחוש שמא מזה ממים פסולים ולא ממני החטאת, אלא שאם נתערב כלשהו יזה שתיים, שאז ודאי יש מי חטאת בהזאתו מלבד מן המים הפסולים.

א. הלכה כחכמים שתערובת מים פוסלת (רמב"ם טומאת מת ט, ח). ומאידך כתב הרמב"ם (י, ח, יב, א)

שאין שיעור למים [נוכחמים דלהלן צג. כהסבר רבא שם], אלא די במשהו מן המים ליפול על הטמא ולטהרו. [יש מפרשים דבריו שא"צ שיעור במים הנופלים אך צריך שיעור במים שבאזוב,

הלכך כשיש תערובת מים אחרים חסר מהשיעור שבאזוב ופסול (עפ"י ר"י קורקוס). וי"מ שאע"פ שלהלכה אין צריך שיעור, תערובת מים פוסלת הכל (ע' קר"א וחזו"א). וי"מ שהרמב"ם נקט

כרבא שא"צ שיעור וקנסא הוא, וסובר שחכמים קנסו יותר, לפסול כל המים (ע' שפ"א).]

ב. להלכה יש בילה.

ג. יש מפרשים דברי רבי אליעזר [דלא כפרש"י]: יזה שתי הזאות חוץ לכלי, ובוזה יתכשרו שאר

המים שבכלי (עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם). והטעם, אם משום קנס, כרבא (עפ"י תוס' חדשים